

АНАЛОГІЯ У ПРАВІ

С. ПОГРЕБНЯК
доктор юридичних наук,
професор кафедри теорії держави і права
(Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого)

Юридичну аргументацію важко уявити без *argumentum a simili ad simile*, тобто висновку від подібного до подібного, в основі якого лежить логічний прийом аналогії.

Аналогія (від грец. *analogia* — відповідність, схожість) — це подібність, схожість предметів у якихось властивостях, ознаках чи відносинах, причому таких предметів, які в цілому є різними. Завдяки умовиводу за аналогією досягається знання про ознаки одного предмета на основі знання того, що цей предмет має схожість з іншими предметами [1, с. 36–37]. Слід зазначити, що спочатку грецький термін «аналогія» передавався латинським *proportio*. У цьому випадку йшлося про математичне відношення між величинами чи, точніше, про еквівалентність двох відношень з огляду на спільний коефіцієнт пропорційності. Однак на таке значення («відношення між відношеннями») досить швидко нашаровується інше, а саме «схожості між відношеннями» [2, с. 276], яке розглядається сьогодні як основне.

Важливе значення аналогії для правового регулювання зумовлено тим, що її застосування є *прототипом застосування принципу рівності*, який є особливо значущим для права. Використання аналогії побудовано на уявленні про внутрішню послідовність права і на презумпції послідовності законодавця: *ubi eadem legis ratio, ibi eadem legis dispositio* [3, с. 342, 348]. Те, що є рівним або в суттєвому є рівним, мусить юридично рівно трактуватися [4, с. 129].

Аналогія спирається на *схожість, подібність відносин* (їхнього фактичного складу). Саме це і дає підстави після їх порівняння для висновку про необхідність використання при їх правовій регламентації однакового правила. Інакше кажучи, уже ті спільні (загальні для аналогічних ситуацій) ознаки мають виправдовувати застосування однакового правового наслідку. Допустимість висновку за аналогією є тим більшою, що більше є в наявності суттєвих властивостей, які є спільними в цих випадках і що несуттєвішими є властивості, в яких вони розрізняються [4, с. 129]. Крім зовнішньої подібності, для застосування

аналогії також необхідна констатація, що ці випадки є ціннісно рівними. Якщо вони мають рівну основу інтересів та цінностей, яка є основою для правового регулювання, то потрібно їх також і рівно оцінювати. Спільна основа цінностей є *tertium comparationis*, через яке роблять висновок від подібного до подібного [4, с. 130].

Водночас визнається, що деякі розбіжності об'єктів, що порівнюються, не повинні вплинути на сутність справи; суддя має фактично закрити очі на ті обставини реальних ситуацій, які не є суттєвими для їх вирішення, хоча вони, у свою чергу, значно між собою розрізняються [5, с. 102, 113]. У такому випадку ті відмінні обставини мають бути «винесені за дужки» як незначні, несуттєві; лише спільні ознаки повинні бути визнані як необхідні передумови для виникнення зобов'язання. Це принципова схема висновку за аналогією [5, с. 101]. При цьому правомірність і надійність висновків залежатиме від того, наскільки коректно виявилася операція порівняння і які саме ознаки були визнані відповідно суттєвими і несуттєвими [6, с. 303].

Висновок за аналогією використовується у праві в двох формах: як аналогія *intra legem* і як аналогія *praetem legem*.

Аналогія *intra legem* є висновком за аналогією в рамках та всередині наданих в окремих нормах права можливостей. Вона означає висновок від виразно врегульованих випадків до випадку, який лише натякається законодавцем у нормі такими позначеннями, як: «в інший спосіб», «особливо», на «інший вид», «або інших особливо низменних мотивів», «в інший неприпустимий вид» тощо [4, с. 130].

У літературі стверджується, що аналогія *intra legem* стосується так званих «внутрішніх прогалін», свідомо залишених законодавцем. Йдеться про прогалини, які обмежено можливостями всередині меж окремих норм права. Уже сама норма права мусить містити масштаб або масштаби, як повинен робитися висновок за аналогією. Аналогія *intra legem* поширюється тільки на радіус дії окремої норми права. Це принципово відрізняє її від аналогії закону, коли суб'єкт застосування має вийти за межі мовного значення норми права. При аналогії *intra legem*, навпаки, залишаються в межах норми права і всередині цих меж мусять знайти також оцінюючий критерій (*tertium comparationis*), який робить допустимим висновок за аналогією [4, с. 131].

У свою чергу, **аналогія *praetem legem*** використовується для подолання прогалін у законодавстві, тобто повної або часткової відсутності законодавчої регламентації певної групи суспільних відносин, що потребують правового регулювання [7, с. 148]. Прогалина є «незапланованою неповнотою» нормативно-правових приписів, необхідних для вирішення конкретного випадку. Інакше кажучи, йдеться про нестачу для вирішення існуючої проблеми такого нормативного припису, який за сенсом його тексту (навіть при найбільш широкому трактуванні) підлягав би застосуванню в цьому конкретному випадку [8, с. 30; 9, с. 197].

З цією метою зазвичай використовують такі засоби, як аналогія закону (*analogia legis*) й аналогія права (*analogia iuris*). Відмінність між ними вперше була проведена у XVIII ст. криміналістом Гролманом [3, с. 341].

Можливість застосування норм за аналогією *прямо* передбачена в окремих законодавчих актах (наприклад, у Цивільному, Сімейному, Цивільному процесуальному кодексах і Кодексі адміністративного судочинства). Крім того, мож-

лівість застосування аналогії може передбачатися в *непрямій* формі — через заборону відмови у розгляді справи з мотивів *неповноти*, неясності, суперечливості чи *відсутності законодавства*, яке регулює спірні відносини (див., наприклад, ч. 7 ст. 4 Господарського процесуального кодексу України)¹. Особлива формула, яка легалізує лише аналогію права, використана в ч. 6 ст. 9 Кримінального процесуального кодексу України: «у випадках, коли положення цього Кодексу *не регулюють* або неоднозначно регулюють питання кримінального провадження, застосовуються *загальні засади кримінального провадження*, визначені частиною першою статті 7 цього Кодексу» [10].

На нашу думку, аналогія цілком виправдана також в інших галузях права, що дає нам право стверджувати про існування **презумпції припустимості аналогії**: подолання прогалини шляхом застосування аналогії можливо, якщо не доведено існування непереборної прогалини.

Так, за аналогією не можуть застосовуватися норми публічного права, що спрямовані на *обмеження прав і свобод громадян* з метою охорони громадського порядку і безпеки. Це пояснюється тим, що фундаментальний *принцип правової визначеності* набуває в цьому випадку особливо високої ціни, гарантуючи захист правових благ індивідів від свавільного втручання державної влади [11, с. 197]. Цей висновок повністю узгоджується із положеннями ч. 1 ст. 19 Конституції України, згідно з якими «правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством» [12].

Класичним прикладом тут є *заборона аналогії в кримінальному праві*, унаслідок чого склади злочинів не можуть встановлюватися лише шляхом судження за аналогією або іншого доповнення норм права (принцип «*nulla poena sine lege*»). Так, застосування закону про кримінальну відповідальність за аналогією заборонено ч. 4 ст. 3 Кримінального кодексу України. У *непрямій* формі заборону аналогії містить також ч. 1 ст. 7 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

До речі, єдиний виняток із принципу «ніякого покарання без закону» міститься в п. 2 ст. 7 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, згідно з яким цей принцип «не є перешкодою для судового розгляду, а також для покарання будь-якої особи за будь-яку дію чи бездіяльність, яка на час її вчинення становила кримінальне правопорушення відповідно до загальних принципів права, визнаних цивілізованими націями» [13]. Цей припис був включений у Конвенцію з метою «лікування хвороб» антидемократичних режимів, покарання «посиленої державою злочинності» [14, с. 45] і є надзвичайно важливим прикладом безпосереднього застосування принципів права.

Із ч. 2 ст. 19 Конституції України впливає *заборона визначення за аналогією* додаткових до встановлених Конституцією та законами *повноважень органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб*, а також

¹ Звертаємо увагу на те, що з незрозумілих причин Законом України від 13 травня 1997 р. «Про внесення змін до Арбітражного процесуального кодексу України» із тексту ст. 4 ГПК було виключено норму про застосування господарськими судами аналогії закону та аналогії права. Проте, на думку О. Беяневич, її відсутність не може бути перешкодою для використання інституту аналогії як інтелектуальної операції в процесі судового пізнання та винесення рішення по справі [6, с. 308].

підстав та способів їх дій. У всіх цих випадках вважається, що відносини врегульовані правом, проте лише з негативного боку [15, с. 163].

Наприклад, у п. 3 Постанови Верховного Суду України від 24 жовтня 2008 р. № 13 зазначається, що норма пункту 4 частини першої статті 12 ГПК, яка встановлює повноваження господарського суду щодо розгляду певної категорії справ¹, в силу її імперативного характеру не підлягає застосуванню за аналогією щодо спорів, пов'язаних із діяльністю інших суб'єктів господарювання [16].

Крім того, застосування аналогії виключається, коли закон **свідомо** поширює свої приписи **лише на прямо передбачені ним випадки**, що є доказом того, що цей припис не має сили щодо інших випадків (так званий «*argumentum a contrario*» — висновок від протилежного) [17, с. 53]. Цей аргумент означає, що визначений правовий наслідок діє тільки для такої обставини справи, яка чітко підпадає під дію норми права. В іншому випадку робиться висновок, що для такого випадку ця норма не діє. Наприклад, коли правовий припис визначає, що чоловіки після досягнення визначеного віку мусять відбутися військовою службою, з цього роблять висновок, що цей обов'язок не діє для жінок. У п. 27 Постанови Верховного Суду України від 24 жовтня 2008 р. № 13 також зазначається, що процедура виходу учасника з товариства з обмеженою або додатковою відповідальністю, повного і командитного товариства (статті 126, 148 ЦК України, статті 54, 71 Закону «Про господарські товариства») не може бути застосована до акціонерного товариства [16].

Аналогію закону (*analogia legis*) зазвичай визначають як вирішення справи (за наявності прогалини в законодавстві) на основі юридичної норми, що регулює найбільш подібні («аналогічні») суспільні відносини [18, с. 179]. На підставі застосування аналогії закону розширюються межі регулюючого впливу норми. Унаслідок цього норма стає такою, що має два предмети регулювання: 1) визначений законодавцем; 2) визначений юридичною практикою застосування норми за аналогією й у субсидіарному порядку [19, с. 417].

Так, у п. 31 Постанови Верховного Суду України від 24 жовтня 2008 р. № 13 зазначається, що у випадку продажу учасником товариства з обмеженою або додатковою відповідальністю своєї частки з порушенням переважного права покупки інших учасників пропонується по аналогії застосовувати норму ч. 4 ст. 362 ЦК України, яка дозволяє співвласникові пред'явлення позову до суду про переведення на нього прав та обов'язків покупця при порушенні права купівлі переважної частки у праві спільної часткової власності. Ця ж Постанова дозволяє при вирішенні спорів, пов'язаних зі скликанням та проведенням наглядової ради товариства, застосовувати за аналогією закону норми щодо загальних зборів товариства (п. 39), а при скликанні та визначенні кворуму в засіданні колегіального виконавчого органу товариства — законодавчі положення, присвячені загальним зборам (п. 40) [16].

Окремим випадком аналогії закону є *субсидіарне застосування* норм права, або *міжгалузєва аналогія*. Вона передбачає застосування до конкретних відно-

¹ Норма передбачає, що господарським судам підвідомчі справи, що виникають з корпоративних відносин у спорах між господарським товариством та його учасником (засновником, акціонером), у тому числі учасником, який вибув, а також між учасниками (засновниками, акціонерами) господарських товариств, що пов'язані із створенням, діяльністю, управлінням та припиненням діяльності цього товариства, крім трудових спорів.

син нормативного припису, який регулює подібні за суттєвими ознаками відносини в суміжних галузях.

Прикладом міжгалузевої аналогії може бути визначення в конституційному праві порядку обчислення строків для всіх органів влади за аналогією з порядком, що встановлений ЦПК України. Саме тому в конституційному праві, коли строки визначаються днями, то їх обчислюють з дня, наступного після того дня, з якого починається строк. Якщо ж закінчення строку припадає на неробочий день, то за останній день строку вважається перший після нього робочий день (див. рішення Конституційного Суду України від 7 липня 1998 р. № 11-рп/98 у справі щодо порядку голосування та повторного розгляду законів Верховною Радою України [20] та від 19 травня 2004 р. № 11-рп/2004 у справі про умови дострокового припинення повноважень Верховної Ради України [21]).

У деяких випадках законодавство може *прямо дозволяти або забороняти міжгалузеву аналогію*. Наприклад, згідно з ч. 1 ст. 9 ЦК України «положення цього Кодексу застосовуються до врегулювання відносин, які виникають у сферах використання природних ресурсів та охорони довкілля, а також до трудових та сімейних відносин, якщо вони не врегульовані іншими актами законодавства» [22]. Водночас ч. 2 ст. 1 ЦК України за загальним правилом забороняє застосування цивільного законодавства «до майнових відносин, заснованих на адміністративному або іншому владному підпорядкуванні однієї сторони другій стороні, а також до податкових, бюджетних відносин» [22].

У свою чергу, ч. 1 ст. 4 Господарського кодексу України забороняє застосування положень Кодексу до певних видів відносин, тоді як ч. 3 цієї статті зазначає, що «до господарських відносин, що виникають із торговельного мореплавства і не врегульовані Кодексом торговельного мореплавства України, застосовуються правила цього Кодексу» [23].

Аналогію права (*analogia iuris*) розуміють як застосування щодо суспільних відносин, не регламентованих у правовому порядку безпосередньо, загальних принципів національної чи міжнародної систем права [24, с. 105], або як вирішення справи (за наявності прогалини й за відсутності «аналогічної» юридичної норми) на основі загальних або галузевих принципів права [18, с. 179].

Цікаво, що на законодавчому рівні існують *кілька підходів* до визначення аналогії права. Так, деякі кодекси пов'язують аналогію права з регулюванням відносин відповідно до *загальних засад певної галузі* законодавства (див. ч. 2 ст. 8 ЦК України і ч. 2 ст. 10 СК України). Водночас ЦПК України пропонує виходити із *загальних засад законодавства* (ч. 8 ст. 8), КПК України — із *загальних засад кримінального провадження* (ч. 6 ст. 9), а КАС — із конституційних принципів і *загальних засад права* (ч. 7 ст. 9).

На нашу думку, більш обґрунтованим є підхід, що знайшов своє відображення в ЦК України і СК України. Підтвердження цьому можна знайти, вивчаючи досвід подолання прогалин в інших національних правових системах. Так, німецькі й австрійські правознавці розрізняють такі засоби подолання прогалин, як окрему аналогію та загальну аналогію. Окрема аналогія (аналогія закону) має місце, якщо для подолання прогалини використовується один припис закону. Підставою для її застосування є ситуація, за якої мета певного припису однозначно «підходить» до юридично аналогічного (схожого) випадку, який, проте, текстуально не охоплюється цією нормою. Загальна аналогія, або аналогія права, полягає в тому, що правозастосовний орган для подолання прогалини

залучає правову ідею, яка є загальною (спільною) для кількох правових приписів. У цьому випадку зі змісту низки норм закону виокремлюється загальна основна думка (ідея), яка й підлягає застосуванню до схожого (аналогічного) випадку, що безпосередньо не врегульований жодною нормою законодавства. На відміну від окремої аналогії в ситуації із загальною аналогією жодна конкретна норма права не «підходить» до певного випадку, проте загальна підстава низки пов'язаних законодавчих норм вельми успішно поглинає такий випадок [9, с. 199]. У цій ситуації кілька приписів закону співвідносяться з випадком, що розглядається, за його сенсом, його «*ratio decidendi*» («підставою рішення»). На нашу думку, подібною основною ідеєю, загальною підставою можуть також виступати принципи інститутів, підгалузей і галузей права.

Прикладом застосування аналогії права в такому розумінні може бути ситуація з розрахунком середньомісячного заробітку для визначення розміру відшкодування шкоди, завданої каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я особі, яка працювала за трудовим договором. Так, ст. 1197 ЦК України не дає відповіді на питання, як слід обчислювати середньомісячний заробіток у випадках, коли працівник у розрахунковому періоді частково не працював. Для подолання цієї прогалини автори Науково-практичного коментаря до цивільного законодавства України пропонують застосовувати загальну ідею, виведену з Порядку обчислення середньої заробітної плати і Порядку обчислення середньої заробітної плати (доходу) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням – періоди, які входять до розрахункового періоду та в які працівник за відсутності його вини не мав заробітку, мають ураховуватися при обчисленні середньої заробітної плати. Подібне правило за аналогією права може застосовуватися при відшкодуванні шкоди в порядку, передбаченому ст. 1197 ЦК України [25, с. 792–793].

Подолання прогалин може здійснюватися не лише за допомогою аналогії, а й шляхом *безпосереднього застосування загальних принципів права*¹. Таке звернення є наступним, після аналогії закону й аналогії права, субсидіарним засобом подолання прогалин.

На нашу думку, раціональним є розмежування аналогії права і безпосереднього застосування загальних принципів права як різних за своєю сутністю засобів подолання прогалин. У випадку звернення до загальних принципів права ми відштовхуємося не від схожості відносин².

По-перше, йдеться про застосування права для регулювання відносин, що по суті не є подібними до інших, правом уже внормованих. Специфічність таких відносин є більш значущою. По-друге, слід ураховувати, що загальні принципи є вимогами, що діють в усіх галузях та інститутах права. Це дозволяє нам зробити логічне припущення, що такі вимоги мають діяти і щодо певних конкретних

¹ Схожою у цьому сенсі є пропозиція § 7 Австрійського цивільного уложення 1811 р. вирішувати справу відповідно до основ природного права [26, с. 746].

² До речі, саме на цій підставі ще в радянській літературі підкреслювалось, що вирішення юридичних питань на основі загальних принципів права не являє собою рішення за аналогією; використання терміна «аналогія» в цьому випадку виправдовувалось його поширеністю на теоретичному та практичному рівні (див., наприклад, [27, с. 464]). На цю обставину звертають увагу й у зарубіжній літературі. Наприклад, М. Павчник наголошує на тому, що в цій ситуації йдеться про сукупну аналогію (*analogia totalis*), яка, власне, уже не є висновком за аналогією у справжньому сенсі слова; має місце знаходження норми з тлумаченням визначень, з якими у визначеній системі права виражаються загальні принципи права [4, с. 133].

відносин. Тому для регулювання відносин, що не є подібними до інших, ми прагнемо виробити конкретне правило (*ad hoc* норму), яке б найкращим чином узгоджувалося із загальними принципами права. Інакше кажучи, на основі принципу як стандарту слід запропонувати правило з чітко сформульованою гіпотезою і диспозицією, і вже на підставі цього правила вирішити конкретну справу¹. Суддя ніби зобов'язаний стати на точку зору законодавця, передбачити його рішення з цього питання [26, с. 747].

Зрозуміло, що застосування загальних принципів права є засобом, що вкрай рідко використовується при здійсненні правосуддя. Це пояснюється сучасним станом розвитку позитивного права, коли практично всі ситуації, що вимагають правового регулювання, отримали відповідну пряму або опосередковану регламентацію з боку законодавчої влади. Загальні принципи мають безпосередньо допомогти лише в тому випадку, коли законодавча влада не запропонувала суду жодного придатного правила.

ВИКОРИСТАНІ МАТЕРІАЛИ

1. Кондаков Н. И. Логический словарь-справочник / Н. И. Кондаков. — 2-е изд., испр. и доп. — М.: Наука, 1975. — 720 с.
2. *Європейський* словник філософій: Лексикон неперекладностей. Том перший. — К.: Дух і літера, 2009. — 576 с.
3. Васьковський Е. В. Цивилистическая методология. Учение о толковании и применении гражданских законов / Е. В. Васьковский. — М.: АО «Центр ЮрИнфоР», 2002. — 508 с.
4. *Равсник* М. Juristisches Verstehen und Entscheiden: Vom Lebenssachverhalt zur Rechtsentscheidung. Ein Beitrag zur Argumentation im Recht (Forschungen aus Staat und Recht). — Springer-Verlag, 1993. — 193 pp.
5. Циппеліус Р. Юридична методологія / Р. Циппеліус; пер. з нім. — К.: Реферат, 2004. — 176 с.
6. *Беляневич* О. В. Господарське договірне право України (теоретичні аспекти) / О. В. Беляневич. — К.: Юрінком Інтер, 2006. — 592 с.
7. *Юридична* енциклопедія: в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. — К.: Укр. енцикл., 1998. — Т. 5: П–С. — 2003. — 736 с.
8. *Шапф* Я. Система германского гражданского права / Я. Шапф; пер. с нем. — М.: Междунар. отношения, 2006. — 360 с.
9. *Быдлински* Ф. Основные положения учения о юридическом методе. Часть вторая / Ф. Быдлински // Вестн. гражд. права. — 2006. — № 2. — Т. 6. — С. 185–226.
10. *Кримінальний* процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651%D0%B0-17/paran51#n51>
11. *Быдлински* Ф. Основные положения учения о юридическом методе / Ф. Быдлински // Вестн. гражд. права. — 2006. — № 1. — Т. 6. — С. 190–241.

¹ Наприклад, Вищий арбітражний суд РФ на підставі загального принципу розумності сформулював такі правила, що визначають нерозумність дій (бездіяльності) директора: нерозумною є поведінка директора, який до ухвалення рішення не зробив дій, спрямованих на одержання необхідної і достатньої для його прийняття інформації, які звичайні для ділової практики за подібних обставин (зокрема, якщо доведено, що за наявних обставин розумний директор відклав би прийняття рішення до отримання додаткової інформації); нерозумним є здійснення операції без дотримання внутрішніх процедур, які зазвичай вимагаються або прийняті в цій юридичній особі для здійснення аналогічних угод (наприклад, узгодження з юридичним відділом, бухгалтерією тощо) [28, с. 746].

12. *Конституція України* : прийнята на п'ятій сесії Верхов. Ради України 28 червня 1996 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
13. *Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод* від 4 листопада 1950 р. № ETS 005 // Офіц. вісн. України. — 2006. — № 32. — Ст. 2371.
14. *Альбрехт П.-А.* Забута свобода: Принципи кримінального права в європейській дискусії про безпеку : пер. з нім. / П.-А. Альбрехт. — Одеса : Астропринт, 2006. — 160 с.
15. *Регельсбергер Ф.* Общее учение о праве : пер. с нем. / Ф. Регельсбергер. — М. : Тип. Т-ва И. Д. Сытина, 1897. — 295 с.
16. *Про практику розгляду судами корпоративних спорів* : Постанова Верховного Суду України від 24 жовтня 2008 р. № 13 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-08>
17. *Виндшейд.* Учебник пандектного права : пер. с нем. / Виндшейд. — СПб. : Изд. А. Гиероглифова и И. Никифорова, 1874. — Т. 1. Общая часть. — 358 с.
18. *Рабінович П. М.* Основи загальної теорії права та держави / П. М. Рабінович. — 10-те вид., допов. — Львів : Край, 2008. — 224 с.
19. *Загальна теорія держави і права* / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін. ; за ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. — Х. : Право, 2009. — 584 с.
20. *Рішення Конституційного Суду України* від 7 липня 1998 р. № 11-рп/98 у справі за конституційним поданням Президента України щодо офіційного тлумачення частин другої і третьої статті 84 та частин другої і четвертої статті 94 Конституції України (справа щодо порядку голосування та повторного розгляду законів Верховною Радою України) // Офіц. вісн. України. — 1998. — № 27. — Ст. 1009.
21. *Рішення Конституційного Суду України* від 19 травня 2004 р. № 11-рп/2004 у справі за конституційним поданням Президента України про офіційне тлумачення положень частини другої статті 90, пункту 8 частини першої статті 106 Конституції України (справа про умови дострокового припинення повноважень Верховної Ради України) // Офіц. вісн. України. — 2004. — № 22. — Ст. 1515.
22. *Цивільний кодекс України* від 16 січня 2003 р. № 435-IV [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
23. *Господарський кодекс України* від 16 січня 2003 р. № 436-IV [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
24. *Юридична енциклопедія* : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. — К. : Укр. енцикл., 1998. — Т. 1 : А–Г. — 672 с.
25. *Науково-практичний коментар до цивільного законодавства України* : в 4 т. — Т. 4. Методологія тлумачення нормативно-правових актів України / відп. ред. В. Г. Ротань. — К. : Юрид. кн. ; Севастополь : Ін-т юрид. дослідж., 2008. — 848 с.
26. *Шершеневич Г. Ф.* Общая теория права / Г. Ф. Шершеневич. — М. : Изд. Бр. Башмаковых, 1912. — 805 с.
27. *Недбайло П. Е.* Применение советских правовых норм / П. Е. Недбайло. — М. : Госюрлитиздат, 1960. — 511 с.
28. *Постановление Пленума Высшего арбитражного суда Российской Федерации* от 30 июля 2013 г. № 62 «О некоторых вопросах возмещения убытков лицами, входящими в состав органов юридического лица» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.arbitr.ru/as/pract/post_plenum/90841.html

Погребняк С. П. Аналогія у праві

Анотація. Стаття присвячена визначенню природи аналогії у праві. З'ясована суть аналогії *intra legem*, аналогії закону, аналогії права та безпосереднього застосування загальних принципів права. Визначені випадки, коли застосування аналогії не дозволяється.

Ключові слова: аналогія *intra legem*, аналогія закону, аналогія права, загальні принципи права, подолання прогалін.

Погребняк С. П. Аналогия в праве

Аннотация. Статья посвящена определению природы аналогии в праве. Выяснена суть аналогии *intra legem*, аналогии закона, аналогии права и непосредственного применения общих принципов права. Определены случаи, когда применение аналогии не допускается.

Ключевые слова: аналогия *intra legem*, аналогия закона, аналогия права, общие принципы права, преодоление пробелов.

Pogrebniak S. Legal Analogia

Summary. The article is devoted to the definition of the legal analogia nature. Analogia *intra legem*, analogia legis, analogia iuris and general principles of law direct application are analized. The cases where application of analogia is not allowed are identified.

Key words: analogia *intra legem*, analogia legis, analogia iuris, general principles of law, gaps overcoming.